

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Status

6
1985

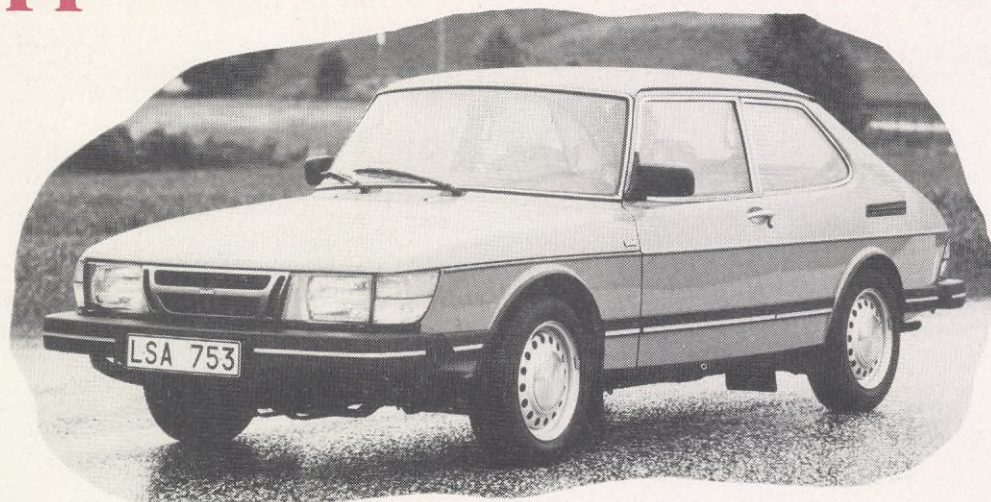

Organ för Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka

Tema: Organisationshistoria

Toppvinst i RHL-lotteriet 1985

SAAB 900 GL 3-d M5 CC 1985 års modell

De hjärt- och lungsjukas Rikslotteri 1985 – RHL-lotteriet

Dessutom

Svenska Statens Premieobligationer

Luxor Radioapparater

Ljuskröna, svenskt smide

Linnevaror, hushållsartiklar m m, m m

Inga väntans
tider!

•
Dragning verkställd före
lottförsäljningens början

Försäljningstid
1 april–30 september 1985

•
Ni ser genast om
lotten ger vinst!

10.040 st spännande vinster

till en sammanlagd vinstsumma på över kr 682.000:–

Härmed beställes

..... st lotter à 5:– att sändas mot postförskott + porto eller

..... st lotter à 5:– att sändas varje månad
fr o m juni t o m sept 1985 mot postförskott +
porto.

Dragningslista medföljer gratis.

Vid rekvisition av minst 5 lotter i samsändning
– portofritt.

Namn

Adress

Var god texta

Sänd ej pengar med denna rekv. Status 6/85

Frankeras
med
brevporto

LOTTPRIS
5 KRONOR
REKVIRERA NU

Minst en lott till
varje familjemedlem
ökar familjens
vinstchans!

RHL-lotteriet
Box 9090
102 72 Stockholm

Organ för Riksförbundet
för hjärt- och lungsjuka

Juni 1985
Årgång 48

Ansvarig utgivare:
Bo Martinsson

Redaktör: Gunilla Lockne

Förbundskansli:
Hornsbruksgatan 28
Postadress: Box 9090
10272 Stockholm
Telefon: 08-690960
Postgiro: 900011-8

Tryckeri:
Kringel-Offset, Södertälje

Prenumerationspris:
Helår 55:-

Produktionsplan 1985

Nr	Manus- stopp	Annon- stopp	Distri- bution
7	10 juli	10 juli	10 aug
8	10 aug	10 aug	10 sept

Annon priser:

1/1-sida	4500 kr
1/2-sida	2300 kr
1/4-sida	1200 kr
Omslaget, 1/1-sida	5000 kr

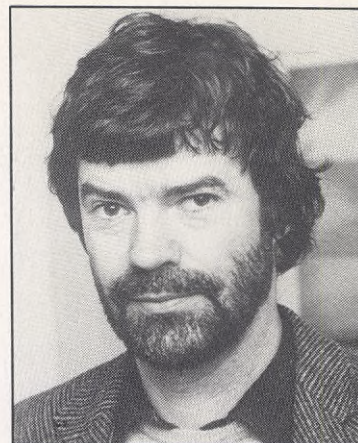
Omslagsbild:

En arbetsgrupp i RHL i Kronobergs län har skrivit ner sina minnen och samlat dokument om sanatorieepoken. Lungсотens historia i Kronobergs län är titeln på de pärmar som är resultatet av dokumentationen. Se artikel sidan 9.

Foto: Stefan Nilsson

TS-kontrollerad upplaga

Bo Månsson:

Att tänka efter...

Ibland är det behövligt att man stannar upp och tänker efter. Man behöver få distans till saker och ting, få nya perspektiv och nya idéer. Man behöver fokusera sina tankar på hur det *har varit*, hur det *är* och hur man tror att det *kommer* att bli

Det är viktigt med denna eftertanke, speciellt för en ideell organisation som RHL. Ideella föreningar är ju "viljeorganisationer". Medlemmar har en gång samlats och samlas fortfarande för att man vill något, man vill en förändring till det bättre.

Dåtid För snart 50 år sedan – närmare bestämt den 13 december 1936 – samlades fyra lungsjuka på ett café i Stockholm för att diskutera de lungsjukas situation. Detta första organisationsfrö ledde fram till att De Lungsjukas Riksförbund bildades 1939. Förbundet *ville* förändra socialvården, sjukvården, eftervården och arbetsvården samt satsa på förebyggande åtgärder.

Nutid Idag 1985 arbetar förbundet, som vid kongressen 1961 i Göteborg ändrade namn till RHL, till största delen med hälso- och sjukvårdsfrågor och då speciellt med hur eftervården skall förbättras för hjärt-, kärl- och lungsjuka samt hur vi som patienter skall få ett ökat inflytande inom hälso- och sjukvården.

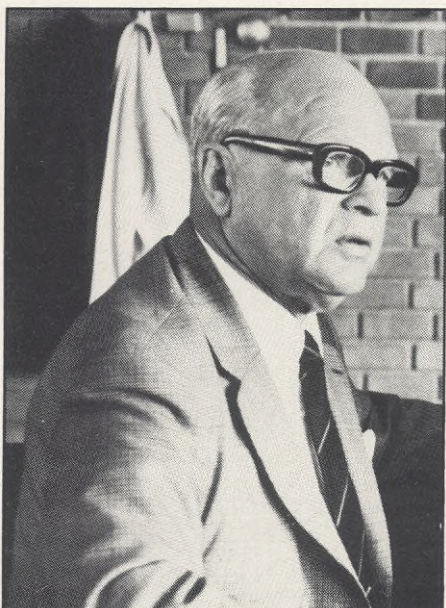
Framtid Det är alltid svårt att sja om hur framtiden kommer att se ut om 10–15 år. Jag tror att vi inom RHL efter en period av inre organisationsarbete för att göra lokalföreningarna ännu starkare och bättre skickade att tillvarata medlemsgruppernas intressen, kommer att i ännu högre grad arbeta med förebyggande åtgärder, med utbildning och information samt fortsätta vårt arbete med att förbättra sjukvård och eftervård för hjärt-, kärl- och lungsjuka, dvs rehabiliteringen kommer att prioriteras, vilket också omfattar vårt socialförsäkringssystem.

...så när man tänker efter har RHL alla möjligheter att utvecklas i en mycket positiv riktning.

Einar Hiller:

Så började RHL

Einar Hiller var med om de år då handikapporganisationerna hånades och bespottades av de stora tidningarnas självutnämnda lustigkurrar. 1971 avgick han från en mångårig befattning som förbundskamrer i riksförbundet för hjärt- och lungsjuka. Han kan med sakkunskap berätta om hur sanatoriernas patientföreningar blev grunden till den aktiva handikapporganisationen RHL. Han kan också mot bakgrunden av en aktiv insats på många plan berätta om hur organisationens olika initiativ vuxit fram och förvandlats till samhällsangelägenheter.

Einar Hiller berättar i denna artikel om förbundets historia. Artikeln har tidigare varit införd i Status Jul 1974.

Lokalföreningarna ordnade egna deklarationsbyråer för medlemmarna.

Det första protokollförda sammanträdet för att bilda ett riksförbund för lungsjuka kom till i Stockholm den 13 december 1936. I mötet deltog fyra personer. De var representanter för lika många patientföreningar. Dessa gjorde det första trevande försöket att åstadkomma förhandlingsrätt utanför sanatorierna. Ett år efteråt bildades De Lungsjukas Eftervårdskommitté. Redan då spårades i namnet inriktningen på socialpolitik.

1939 bildades riksförbundet som blev RHL

1939 var De Lungsjukas Riksförbund en realitet och den första kongressen kunde hållas det året.

Förbundets motto kom att bli:

PRODUKTIV SOCIALVÅRD
Förebyggande åtgärder
God sjukvård
Värdig eftervård
Effektiv arbetsvård
ÅR GOD SAMHÄLLS-
EKONOMI

Drift med organisationerna

Mot denna bakgrund och deklarerade målsättning kan följande citat från en känd kåsörs beskrivning i en huvudstadstidning om dessa organisationssträvanden synas vara rena cynismen:

"När jag sålunda läste att man nyligen bildat De Sockersjukas Förening med uppgift att kräva bättre dietförhållanden hos statsmakterna och likaså ett De Lungsjukas Riksförbund med liknande uppgift så tänkte jag, att vi kunde bilda De Giktbrutnas Allians. – Det är mycket makabert, men om man tänker sej, att en halv miljon herrar och damer, med linkande påkar, vridna armar och krökta ryggar tågade fram till Kanslihuset i formlig ryggs-kottsparad –."

Naturligtvis var det inte denna kåsörs mening att vara cynisk. Han hade till uppgift att med viss ambitionsnivå skriva roande kåserier för sin tidnings läsare. Men avsaknaden av alla nyanser i ordvalet visade både en skrämmande och främmande mentalitet

som generellt då rådde när det gällde sjukdomar.

Som en parentes förtjänar omnämnas att denne kåsör sedermera kom att bli en hängiven och stödjande kraft i en av våra lokalföreningar.

Kåsören kunde ju inte känna till sanatoriepatienternas motivationer och vilja till samhällsdebatt som baserades på ofta årslånga sanatorieupplevelser. Visserligen hade de drågliga vårdförhållanden med underhållning och muntration i Patientföreningens regi, men de hade också ständiga bekymmer för familjen därhemma. De visste hur det var att ständigt vara utan pengar, att inte kunna köpa sig en egen sak för elementära behov, att inte veta om de skulle orka ta eller få ett jobb mera.

Det hörde till undantagen att en patient hade ett jobb att gå tillbaka till efter sjukdomsperioderna. Att ha för månen av sjuklön var en utopi.

Ungdomen var den största patientkategorien. En mild pennalism rådde. Tröstens ord till en nykomling var: "Det första året är värst." Fatalismen dominerade. Man ville aldrig visa att man befarade det värsta. Men samhörigheten var stark och patientföreningen var ett sorts kollektiv kurator.

Sanatorierna hade funnits en halv mansålder när vårt förbund etablerades. Överläkaren var patienternas klockarfar. I sitt förhållande till patientföreningen var hans veto gällande i föreningens beslut. Besluten gällde endast interna förhållanden.

Med förbundets tillkomst utvidgades förhandlingsrätten. Inom varje sanatorieregion bildades länsorganisationer och lokalföreningar. Det innebär att patientföreningarnas förhandlingsbasis kunde kanaliseras till vederbörande myndigheter.

De första reformerna i kravet på förebyggande åtgärder tillkom också ganska snabbt, blä genom tillsättandet av kuratorer och kontinuerlig kontakt med arbetsvärden redan på sanatoriet. En tidig reform var också tilldelandet av fickpengar.

100-talet lokalföreningar på fem år

1943 hade förbundet uppnått en klart progressiv profil. Organisationsunderlaget var vittomspännande med hundratalet lokalföreningar och en fortlöpande kontakt med myndighe-

ter och institutioner både på riks- och lokalplanet.

Socialstyrelsens socialvårdsbyrå gav ut till fattigvårdsstyrelser och andra myndigheter på förbundets krav anvisningar "att ta särskild hänsyn till de lungsjukas merbehov ifråga om understöd mm".

Samma år utgav förbundet sin första upplysningsfolder "Mot Framtiden" som betalades med vårt första statsbidrag på 4000:--.

Det året startades också den första i en lång rad av socialvårdskonferenser omfattande hela landet. Alltid med landshövdingen i länet som ordförande. Avsikten med dessa konferenser var att få direkt kontakt med all sakkunskap inom förbundets intresseområden, tex läkare, landstingsledamöter, kommunalt verksamma, riksdagsmän, näringslivets och de fackliga organens representanter. Inte bara för vårt förbund utan även för andra handikappförbund blev dessa representativa konferenser en pådrivande orsak till att våra gruppers problem kom under debatt och blev föremål för utredning och åtgärder.

Forts nästa sida

För att skola medlemmarna ordnade förbundet socialvårdskurser från 1943. Det var bara Bommersviks folkhögskola som vågade ta emot dessa kurser. Andra skolor var rädda för TBC-smitta och skyllde på att de inte hade plats.

Omedvetet blev förbundet de facto en föregångare eller åtminstone en variant till vad som idag kallas företagsdemokrati.

Som exempel kan nämnas ombyggnaden av Söderby sjukhus i Uttran. Detta sjukhus drev en god sjukvård. Men både personal och patienter hade stora obehag av de otidsenliga och opraktiska lokalerna. Patientföreningen jämte lokalföreningen och förbundet tog upp överläggningar med sjukhushuvudmannen. Parterna fick sedan sina representanter i den kommitté som tillsattes av stadens sjukhusdirektion.

En rolig händelse var då ledamöter i Stadskollegiet besökte sjukhuset för att informeras i ombyggnadsplanerna. I dessa planer ingick att hörsalen lämpligen kunde bli gemensam matsal för uppegående patienter. Någon ansåg att man borde avskilja matsalen med en glasvägg för att "avdela manliga och kvinnliga patienter". "Då får vi väl sätta ut glasvägg i skogen utanför också", genmålde Stadskollegiets dåvarande ordförande, Bertil Eriksson, som var en man med humor.

Kursverksamheten kom 1943

Man skall tala med bönder på bönders språk och med herrar på herrars språk, säger ett gammalt ordstäv.

Det räckte inte alla gånger att vara en eldsjäl och gå upp till kommunalgubbarna och propa utan att ha kunskaper om samhällsfunktioner och sociala strukturer.

Med insikten om detta och nödvändigheten av att skola vårt folk startade vi redan hösten 1943 RHLs första socialvårdskurs på Bommersviks folkhögskola. Dessa kurser kom att pågå kontinuerligt i nära tjugo år. Det var bara Bommersvik som "vågade" ta emot oss. Andra skolor beklagade något krystat att det ej fanns ledig tid etc.

Orsaken till avslaget var naturligtvis bara en: smittoskräcken! Kurserna som i många år var 14-dagars och kunde ta emot 40-talet deltagare blev alltid övertecknade. Studieintresset var enormt och gav som resultat en stark föreningskader. Här fick mången socialarbetare sina första insikter i svensk socialpolitik.

Föreläsarna rekryterades på högsta nivå. Tex dåvarande statssekreteraren Tage Erlander. Generaldirektören i Medicinalstyrelsen Axel Höjer och "topparna" i LO, SAF och AMS samt sakkunniga från olika departement.

Atmosfären på kurserna var laddad när debatten kom igång efter föreläsningarna. Både föreläsare och kursdeltagare var samma eldsjälar.

Egna konvalescenthem

Någon egentlig eftervård för lungsjuka fanns ej före 50-talet. Den ekonomiskt oberoende kunde hålla sin sjukdom anonym och besöka kurorter. Den medellöse hade inte annan möjlighet än ett knappt tillmätt fattigvårdsunderstöd och en oftast dålig bostad att klara sin konvalescens på.

Det var därför minst sagt djärva grepp som togs inom förbundsverksamheten när de första egna konvalescenthemmen etablerades i slutet på 40-talet. 1956 hade de blivit sju stycken med en kapacitet av 40000 vård dagar per år.

Detta åstadkoms av formliga avantgarden av föreningsfolk på olika platser i landet och som trots sina fysiska handikapp ofta själva deltog aktivt i själva uppbyggnaden och dessutom hela tiden pressades att skapa de ekonomiska resurserna på olika sätt och från olika håll.

Detta initiativ av en sjukdomsgrupp att själva skapa de resurser för eftervården som samhället dittills försummat torde i avseende till proportionerna vara unikt för svensk sjukvård.

Idag är dessa konvalescenthem ansedda såsom mönsteranläggningar av samhällsekonomisk betydelse. De bidrag till verksamheten som utgår från landstingen torde av dessa anses som ovanligt förmånligt placerade pengar i relation till landstingens övriga sjukvårdskostnader.

På 60-talet kom hjärtsjuka med

I mitten på 40-talet uttalade sig professor Sven Ingvar i Lund om att lungtuberkulosen under 60-talet skulle ha upphört att vara en folksjukdom. Profetian ansågs optimistisk. Men i förhållande till 40-talet redovisade tbc:n en nedgång med ca 65% i registrerade fall i slutet på 60-talet. Det var inte förbundet som reducerade tbc:n som folksjukdom. Men förbundet agerade aktivt som pådrivare i samhällsdebatten för ett reformskapande som skulle eliminera sjukdomens sociala vådor både för individen och samhället. När därför 1961 års förbundskongress beslutade om anslutning av hjärtsjuka var motiveringen inte uteslutande att det fanns utrymme för nya organisatoriska insatser utan också att det inom de egna leden alltmera uppdagades hjärtsjukdomar som följsjukdom till lungtuberkulos, liksom sedan flera år tillbaka konstaterats med astman. Samma iakttagelse hade gjorts av fd Svenska Nationalföreningen mot TBC som tidigare än förbundet bytte namn och engagerade sig för hjärt- och lungsjukdomar.

Men gruppen hjärtsjuka skulle komma att kräva flera års nytt pionjärbete för förbundet. Inte minst lokalt. Därför att de hjärtsjuka kunde inte kartläggas kollektivt som en gång de lungsjuka med sina patientföreningar. De hjärtsjuka hade större anonymitet än de lungsjuka. Mot de hjärtsjuka fanns inga fördomar i form av smittoskräck som den lungsjuke hade mötts av. Vad som definitivt binder de båda grupperna samman är det osynliga handikappet. ■

Verkställande utskottet i De lungsjukas riksförbund sammanträder 1944. Ordförande var den tidigt bortgångne Erik Frithiof.

Vi skriver ner sanatorieminnen

I Västerbotten håller RHLs lokalföreningar på att samla in material som berättar om livet på sanatorierna. Medlemmar skriver ner sina egna och andras sanatorieminnen. I första hand är det minnen från Västerbottens eget sanatorium Hällnäs, men även från jubileumssanatoriet Österåsen i Ångermanland och sanatoriet Sandträsk i Norrbotten, där västerbottningar också vårdades.

Förutom att intervjua och skriva ner minnen så går man igenom protokoll

från sanatoriernas patientföreningar och från riksförbundets lokalföreningar. Det blir en hel del föreningshistoria, men tyngdpunkten skall läggas på sanatorieminnen, har man tänkt.

Det material som lokalföreningarna var och en för sig samlar ihop skall sedan bakas ihop och sammanställas av en arbetsgrupp inom centralorganisationen.

Började med cirkel

Av lokalföreningarna har Skellefteå hunnit längst i arbetet. Där hade man vintern 1984 en studiecirkel i föreningshistoria. Man läste Sven Lindqvists bok *Gräv där du står* och Brevskolans material om dokumentation: *Att finna det man söker*, *Att använda apparater* och *Att visa vad man funnit*. Samtliga dessa böcker ger bra tips om hur man skall gå till väga och var man kan få information.

– Vi som deltog i cirkeln hade själva vårdats långa perioder på sana-

torium, därför kändes det angeläget för oss att få det vi varit med om nedskrivet, berättar Thyra Markgren, ordförande i Skellefteåföreningen.

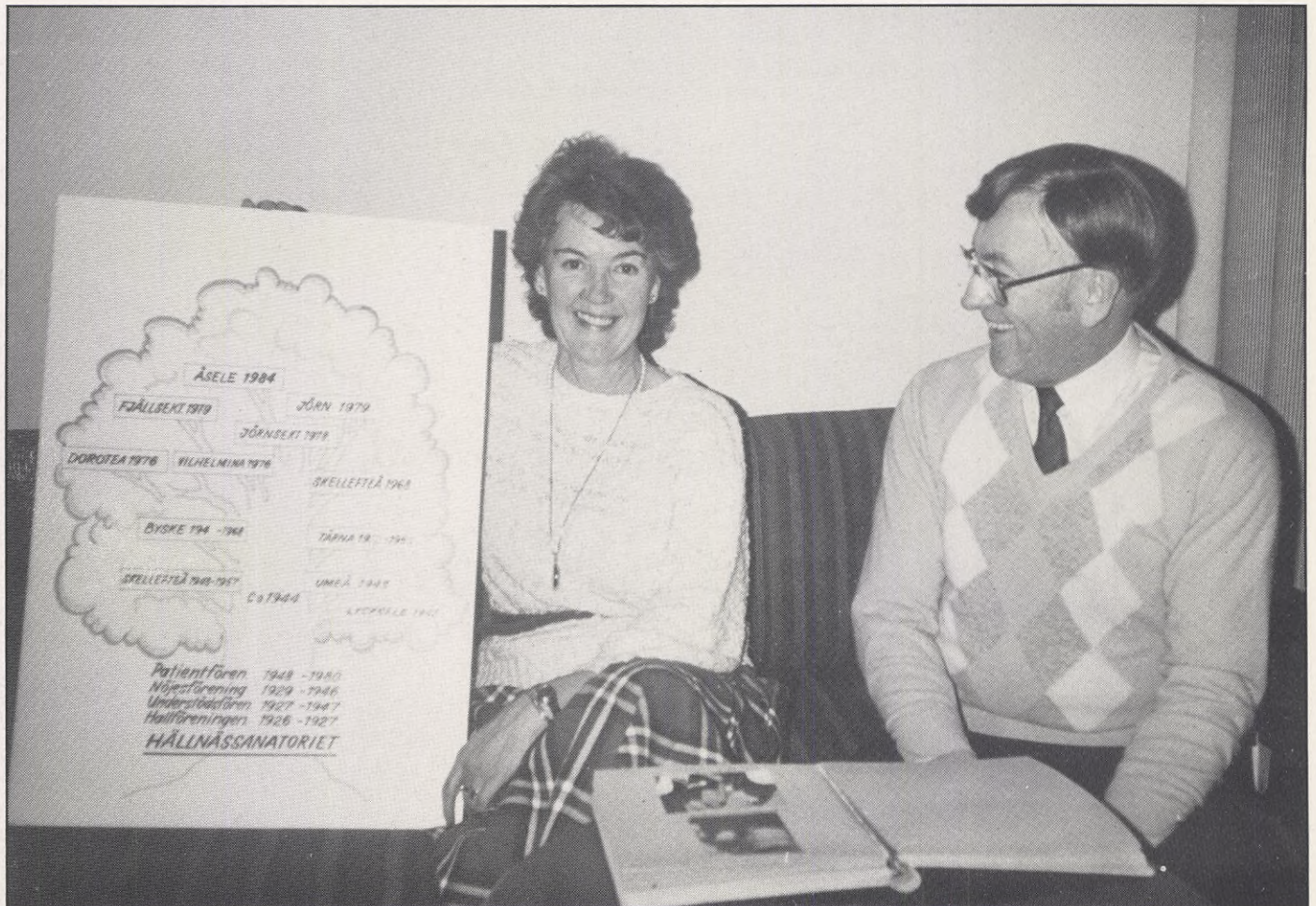
– Många av oss börjar komma upp i åren och det hastar därför.

– Ett bra sätt att dokumentera minnena är att prata in dem på band. Men äldre människor som inte är vana att höra sig själva på band vill inte alltid bli inspelade då de berättar. Då får man anteckna i stället, säger Walter Lindbergh, en av eldsjälarna i Skellefteåföreningens arbete med att dokumentera.

Magra handlingar

– I studiecirkeln började vi med att läsa gamla protokoll.

– Tyvärr är protokollen och verksamhetsberättelserna ganska magra. De berättar inte så mycket om den yttre verksamheten. Kanske var de som skrev alltför blygsamma då det gällde sina egna insatser. Vi vet ju att det ut-

Hällnässanatoriet gav impulser till bildande av lokalföreningar runt om i länet. Thyra Markgren och Walter Lindbergh visar detta med sitt föreningsträd.

fördes betydligt mer arbete än vad som framgår av handlingarna.

– Efter att vi i lokalföreningarna i Skellefteå och Vilhelmina kommit igång med att dokumentera anordnade centralorganisationen en vecko-slutskurs i samarbete med ABF där vi pratade om hur vi som varit på sanatorium skulle kunna bevara vår historia, berättar Thyra Markgren. Vi kom då överens om att varje förening skulle samla in material för sig. Sedan skulle centralorganisationen knyta ihop och ge materialet den form som kan vara lämplig.

Mest egna minnen

– Det mesta materialet vi samlat in i Skellefteå är våra egna minnen.

– Vi försökte få kontakt med så många som möjligt av dem som varit på sanatorium. Men det var ganska svårt, eftersom vi i många fall bara hade namnen att gå efter och många av dem hade flyttat, bytt namn osv.

– När vi i studiecirkeln pratade om sanatorietiden var det så många minnen som väcktes till liv. Det fanns så mycket roligt att komma ihåg och berättat och därför hann vi inte med så många frågor varje cirkelgång, säger Thyra Markgren.

Patientföreningarna

– Det som slagit mig då vi tillsammans gått igenom minnena och foton är att patientföreningarna på sanatorierna hade så många och varierande aktiviteter som de hade, säger Walter Lindbergh. Thyra Markgren håller med om det och berättar att pa-

tientföreningen på Hällnäs drev en affär, vars överskott tillsammans med medel från julinsamlingen bla användes till inköp av böcker, radioapparater, grammofonskivor, filmprojektorer och liknande för allas trivsel och utveckling.

Ekonomiska bidrag

Men ur överskottet från affären kunde också enskilda patienter få hjälp, bland annat ekonomiskt bidrag till hemresa vid permissioner, jular m m. Julklappar till barnen finansierades också med medel därifrån. Det fanns barn som gick hela sin skoltid på sanatorium.

– Permissioner förekom inte på 30-talet, och på 40-talet var de fortfarande ovanliga. Och även om man fick permission så hade man ofta inte råd att åka hem. Ekonomisk hjälp från patientföreningen var ofta enda möjligheten.

Patientföreningen betydde oerhört mycket för patienternas trivsel. Den hade bla en egen patientradio som sände egna önskeprogram, både program med andlig musik och med världslig musik.

Fester och utflykter

Föreningen ordnade också luciafester, julfester, revyer och andra glada tillställningar. Sommartid anordnades utflykter.

– Jag minns bland annat en utflykt till Vindeln, där det fanns dansbana. Inte ens då vi var på utflykt fick "tysta turen" hoppas över. Vi hade filter med oss och hade "tyst tur" i det fria.

– Det är mycket man minns som jämfört med dagens vårdrutiner verkas speciellt och ibland lite komiskt. Veckovägningarna för att se om vi gått upp i vikt, magsköljningarna, läkarronden då de patienter som orkade vara uppe stod i givakt och de som låg till sängs faktiskt låg i givakt. Respekten för läkaren var stor på den tiden.

Många patienter hade fotografering som hobby och framkallade och kopierade själva bilder. Det är till stor glädje för oss att ha sådana foton kvar.

Historia en dag

– Ingen av oss tänkte då på att det vi var med om skulle vara historia en dag. Vi glömmer nog också att det vi gör idag är historia i morgon, påpekar Walter Lindbergh.

– Det material vi samlat in handlar mest om Hällnäs sanatorium, förklarar Thyra Markgren. Det enda som fanns i Västerbotten. Men många västerbottningar vårdades också på jubileumssanatoriet Österåsen och på Sandträsk i Norrbotten. Därifrån har vi också med minnen.

– Vi har lånat dagböcker och klippböcker och fått ihop mer material än vi hade vågat hoppas på. I en källarlokal i Umeå har vi samlat allt vi funnit och det är en hel del att ösa ur.

– Det kommer nog att ta tid innan sammanställningen blivit klar.

– Vi hoppas bara att alla får vara friska så att jobbet att samla in och dokumentera kan fullföljas.

Text och foto: Gunilla Lockne

Hässle

Ett forskningsföretag i Astrakoncernen

Av Hässles drygt 500 anställda arbetar närmare 400 med forskning och utveckling av nya läkemedel.

Verksamheten har en utpräglad internationell inriktning. Av den totala omsättningen, som 1984 inklusive licensförsäljning uppgick till tre miljarder, utgjorde utlandsandelen över 90%.

AB Hässle

43183 Mölndal, Tel. 031-67 6000

Den grupp som dokumenterat Lungsotens historia i Kronobergs län. Frv Nils-Eric Jadeberg, Knut Ahlqvist, Gustav Björkander, Stig Karlsson och Eva Björn. I gruppen har även Sture Stamming ingått, men han kunde inte vara med vid fotograferings-tillfället.

Detta har vi upplevt

Lungsotens historia i Kronobergs län står det med guldskrift på de blå pärmar. Fyra helt fyllda pärmar och en femte påbörjad. De innehåller sanatorieminnen och faktauppgifter, insamlade foton, broschyrer, tidskriftsartiklar m.m. Resultatet av flera tusen timmars idogt intervjuande, läsande och skrivande för en grupp RHL:are i Kronobergs län.

Det var Sture Stamming, mångårig medlem och fd journalist, som fick idén och föreslog några av sina kamrater i RHL i Kronobergs län att de tillsammans skulle skriva ner sina minnen från sanatorieåren.

– De blev genast entusiastiska, då jag föreslog det, minns han.

– Vi bestämde oss för att bilda en studiecirkel och jag gjorde ett förslag till studieplan, som ABF godkände.

På hösten 1983 satte vi igång med cirkeln. Vi kallade den "Vila, frisk luft och sedan?"

– Syftet med cirkeln var "att återuppliva egna minnesbilder från sanatorierna, insamla, diskutera och sammanställa faktauppgifter för att försöka bevara en snart bortglömd epok inom den svenska sjukvården".

Egna minnen

– Vi var redan från början överens om att huvudsakligen bygga på egna minnen, berättar Gustav Björkander. Men vi kompletterade våra egna upplevelser med intervjuer med några personer med nära anknytning till sanatorierna som vi varit på. En dispensärsköterska, hustrun till en numera avliden centraldispensärläkare, ett sjukvårdsbiträde och fyra patienter.

Gustav Björkander och Sture Stamming hade båda i långa perioder vår-

dats på Sanatoriet Lugnet, som ligger strax utanför Växjö. Det enda sanatorium som fanns i Kronobergs län. Där hade även Eva Björn och Stig Karlsson varit patienter. Av övriga deltagare i cirkeln hade Knut Ahlqvist varit på sanatorier i andra län.

Nils-Eric Jadeberg är den enda i studiecirkeln som själv inte haft TBC.

– Men i min familj drabbades fem personer av sjukdomen, båda mina föräldrar och mina tre syskon. Som barn var jag många gånger på besök hos mina syskon på Lugnets sanatorium, så miljön är väl bekant för mig.

– För mina föräldrar var det billigare att skicka mig som fick åka på barnbiljett till halva priset på tåg, än att själva åka på besök.

– När jag 1951 fick en akut mag-sjukdom ordinerade läkare mig TBC-medicin, PAS. De hade svårt att bestämma diagnos och eftersom alla mina syskon haft TBC så trodde läkaren att det var det som drabbat mig.

– Men jag fick ont i magen av medicinen och till slut slängde jag bort den.

I studiecirkeln tycker Nils-Eric Jadeberg sig ha fått bekräftat mycket av

det han upplevde och gissade sig till under åren då hans familj hade TBC. I cirkeln har vi hållit oss strikt till studieplanen. Vi har gått igenom rutiner på sanatoriet, vården, patientföreningen, tidsfördriv, smittoskräcken, gemenskapen och allmänt om lungstens historia.

– Vi spelade in våra samtal och intervjuer på band och lät skriva ut banden. Utskrifterna har sedan bearbetats och redigerats av Sture Stamming.

– Det här är tredje versionen, säger han och pekar på böckerna som just kommit från bokbinderiet.

När man pratar om tiden på sanatorium så är det så mycket känslor och stämningar. Jag kände jag ville komma bakom det och få fram mer fakta, säger Stig Karlsson. Därför vände vi oss till bibliotek och arkiv.

Från Nationalföreningen mot hjärt- och lungsjukdomar fick vi också mycket hjälp med material och på kommunkansliet har vi fått ta del av handlingar som vi haft stor nytta av, och likaså på medicinska biblioteket vid lasarettet i Växjö.

Stor hjälpsamhet

– Alla institutioner vi haft kontakt med har varit mycket positiva och hjälpsamma och det har gjort vårt arbete extra roligt.

Förutom cirkelsammankomsterna, elva stycken så har vi lagt ned väldigt mycket arbete var och en för sig och tillsammans. Säkert över 2000 timmar.

– Vi var tvungna att sätta ett sista datum för oss själva för att få materialet färdigt till centralorganisationens 40-årsjubileum i början av juni.

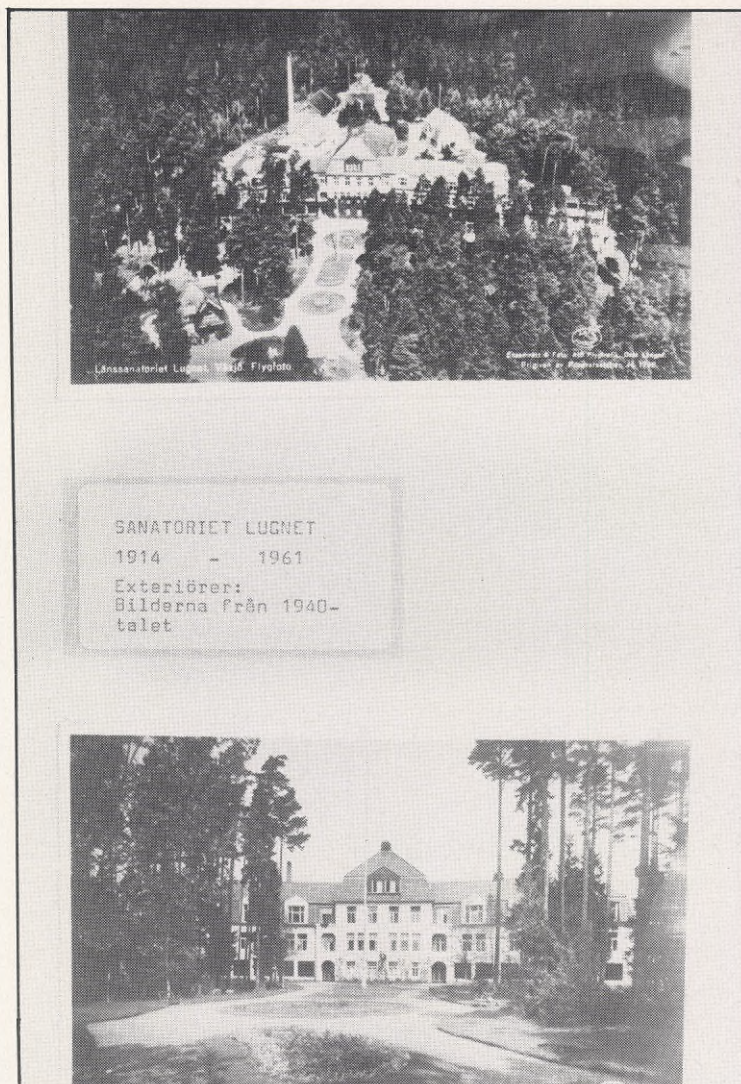
– Sådant som kommer till efteråt sätter vi in i den femte pärmen, den är ännu bara påbörjad. De två första pärmarna, som är inbundna böcker, innehåller våra egna berättelser och referat av de intervjuer vi gjort och fakta vi fått fram. Dessutom innehåller de texter till sanatorievisor och revykupletter från sanatorietiden.

Den tredje pärmen innehåller broschyrer tex om hur man ska skydda sig mot TBC-smitta, tidningsartiklar och liknande och en fjärde innehåller foton och annat bildmaterial.

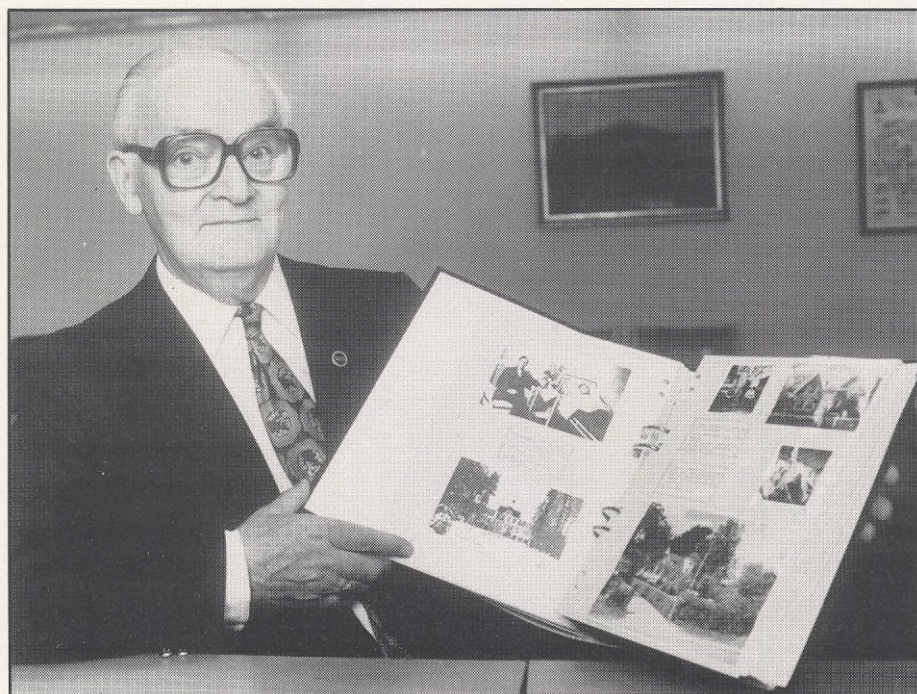
– Dels hade vi egna foton och dels har vi fått foton från andra patienter och från personal och andra som haft kontakt med sanatorier.

– Landstinget här i Kronoberg har hela tiden stött oss ekonomiskt och gjort det möjligt för oss att få banden utskrivna och inbindningen gjord.

Patientföreningen på sanatoriet Lugnet, Hallföreningen Kamraterna,

En sida ur dokumentationen om Lungstens historia i Kronobergs län. Byggnaden på fotona är sanatoriet Lugnet på 40-talet.

Gustav Björkander visar upp bildpärmen som ingår i dokumentationen om sanatorieepoken som arbetsgruppen i Kronoberg gjort.

bildades bara 22 dagar efter att den första lungotspatienten skrivits in.

– Men tyvärr försvann en hel del av föreningens protokoll, kassaböcker och liknande vid utsorteringen efter en brand på Lugnet 1960. För åren 1924 till en bit in på 30-talet saknar vi helt handlingar.

– När vi började hade vi ingen klar uppfattning om vad det skulle bli av våra samtal och intervjuer. Vi har fått ihop betydligt mer material än vad vi hade drömt om. Men även om vårt material är omfattande så är det ändå ofullständigt.

Borde börjat tidigare

– Vi märker att vi borde ha börjat det här arbetet med att samla in material tidigare. Bara på de senaste fem åren har många gått ur tiden som skulle kunnat berätta mycket för oss om sådant vi inte kunnat få svar på, säger Knut Ahlqvist.

– Huvuddelen av vårt arbete handlar om 40-talet. Det var då de flesta av oss låg på sanatorium och det var då sjukdomsbekämpningen sköt fart. PAS kom 1948 och överläkaren på Lugnet var tidigt övertygad om nyttan med denna medicin och satte in den på sina patienter.

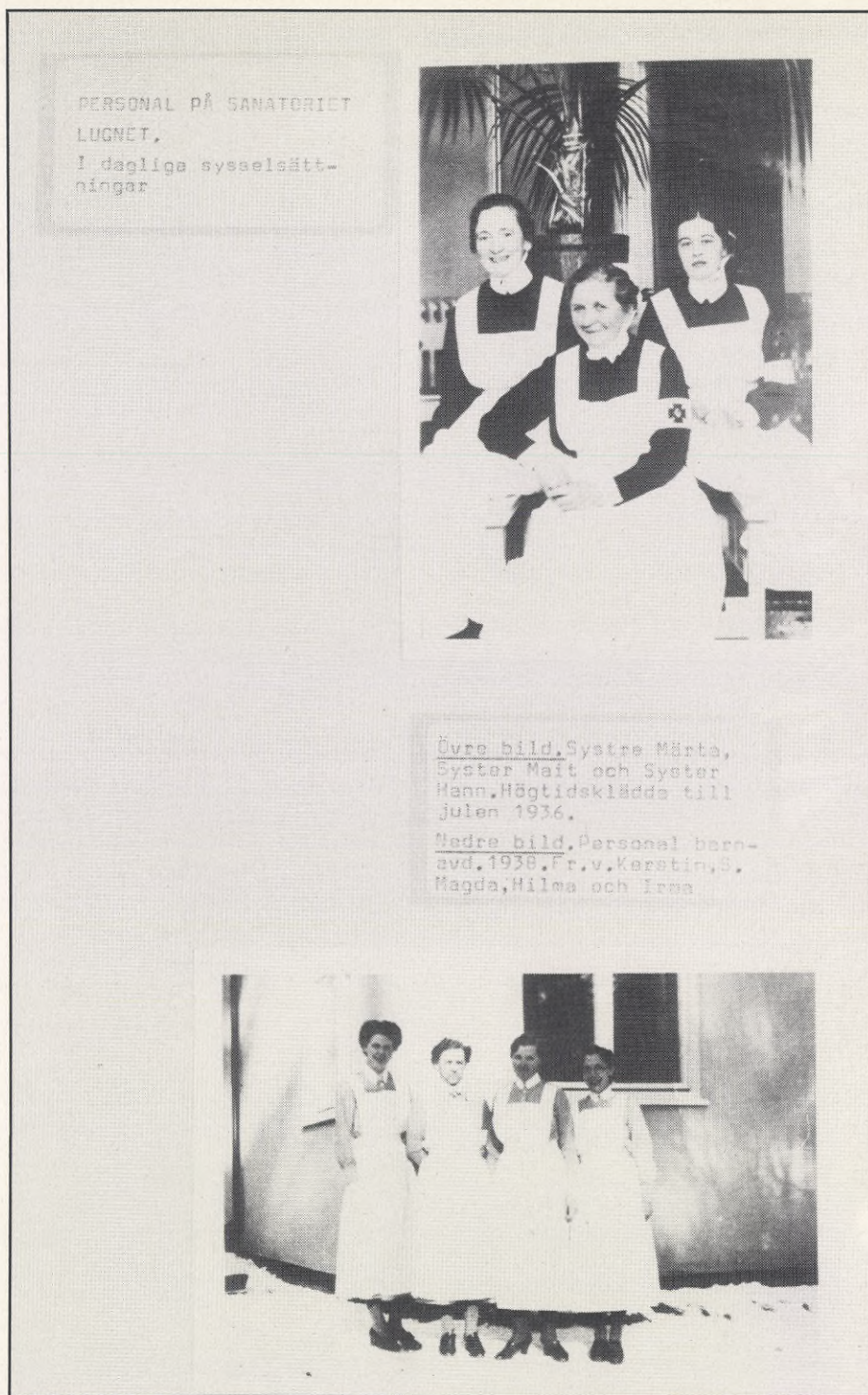
– Mycket av texterna i våra pärmar handlar om ekonomiska förhållanden, påpekar Gustav Björkander. Så gott som alla av oss sanatoriepatienter hade ju ekonomiska problem. Från fattigvården – dåtidens socialvård – var det svårt att få annat än det allra nödvändigaste. Där tyckte man att det räckte med att vi hade vår mat och vårt husrum på sanatoriet. Mer än så skulle vi inte behöva.

– Patientföreningen kom därför att betyda väldigt mycket. Den ordnade bla insamlingar vid jultid och det som samlades in var till stor glädje för många, gav bidrag till hemresor och kläder och muntrade upp tillvaron på sanatorierna en smula.

Patientföreningen

– Patientföreningen hade också en viktig påtryckande funktion. Därifrån kom många idéer och krav som skrevs in i senare lagstiftningar. Föreningen skrev till riksdagsmän och myndigheter och försökte påverka och driva fram saker.

– I dessa tider av egoism är det så lätt att glömma att vi inte alltid har haft den sociala och ekonomiska trygghet vi har idag. Därför är det viktigt att dokumentera, bevara och påminna om det som varit. För att försvara den trygghet vi har idag, säger Nils-Eric Jadeberg.

Övre bild. Syster Märta, Syster Mait och Syster Mann. Högtidsklädda till julen 1936.

Nedre bild. Personal barn-avd. 1938. Fr. v. Kerstin, S. Magda, Hilma och Irma

I bildpärmen om sanatorieepoken i Kronobergs län finns bland annat foton av personalen på Lugnets sanatorium.

– När jag var yngre tyckte jag att sanatorieåren var förlorade år. Men nu skulle jag inte vilja vara utan den perioden. Jag lärde mig mycket, bla att vi människor är beroende av varandra. På sanatorierna levde vi så tätt in på varandra och deltog i varandras sorg och glädje. Där lärde jag mig ta hänsyn till andra, säger Eva Björn.

– Studiecirkeln har betytt väldigt mycket, jag är tacksam att jag fått vara med i den, summerar hon.

– För oss i studiecirkeln fick sanatorieåren ett lyckligt slut, säger Gustav

Björkander. Men för många av våra kamrater gick det inte lika bra. Till deras minne vill vi resa en sten ute vid Lugnet.

– Vi har samlat in pengar till det och har i dagarna fått besked från landstinget om att vi får resa stenen på deras mark. Den känns som en värdig och fin komplettering till vårt arbete med att dokumentera sanatorieepoken.

Text: Gunilla Lockne

Foto: Stefan Nilsson

Viktigt bevara förenings

Protokoll, verksamhetsberättelser och räkenskaper kan berätta mycket om en folkrörelses historia. Folkrörelsearkiven tar hand om och förvarar sådana handlingar och hjälper till med råd om hur de skall förvaras och skötas.

De klassiska svenska folkrörelserna, nykterhetsrörelsen, arbetarrörelsen och frikyrkorörelsen har efter genombrottet under 1800-talets senare hälft följts av en rad andra folkrörelser och organisationer av folkrörelsekaraktär. Handikapporganisationer av skilda slag utgör numera en viktig del av folkrörelsesverige. Folkrörelsernas betydelse för skapandet av vårt moderna svenska samhälle är väl numera oomstridd.

Vad har då gjorts för att dokumentera folkrörelsernas insatser? Mycket har skrivits i detta syfte, från avhand-

lingar med vetenskapliga anspråk till den enskilda förenings historik inför jubileet. En helt nödvändig förutsättning för dessa böcker, historiker och uppsatser är tillgång till de handlingar som en organisation eller förening avsatt genom sin verksamhet. Utan protokoll, verksamhetsberättelser, korrespondens, räkenskaper och medlemsförteckningar har man inga möjligheter att på ett rättvisande sätt skildra den verksamhet som bedrivits och bedrivs i föreningslivet. Med andra ord, föreningsarkiv måste man ha tillgång till. Arkivet är organisationens eller föreningens minne, helt nödvändigt för att få ett perspektiv bakåt på den egna verksamheten för de människor som verkar inom folkrörelsesverige.

Folkrörelsearkiv

För att ta hand om och för framtiden bevara folkrörelsernas arkiv har successivt ett nät av arkivinstitutioner byggts upp. Det började redan 1902

med *Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek* som är arkivdepå för arbetarrörelsens centrala organisationer samt lokalt för Stockholm.

Under åren 1940–1970 har en rad *lokala och regionala folkrörelsearkiv* byggts upp. I dagsläget finns ett drygt femtiotal sådana varav 14 som täcker ett län. Övriga täcker i regel en del av ett län eller en kommun med omnejd. Många *kommuners arkiv* liksom *landsarkiven* tar också emot föreningsarkiv. Man kan säga att alla föreningar på lokal och regional nivå numera har något folkrörelsearkiv eller annan arkivinstitution inom räckhåll dit man kan vända sig för att deponera sina äldre arkivhandlingar. **En förteckning över folkrörelsearkiven kan kostnadsfritt rekvideras från riksarkivets folkrörelsenhet, Box 12541, 102 29 Stockholm.** Riksorganisationer utanför arbetarrörelsen kan deponera sina arkiv i *riksarkivet* vilket många har gjort. Vissa organisationer har egna centralarkiv som tex Tjänstemannarörelsens arkiv, Sveriges riksdrotsförbund och KF.

Folkrörelsearkiven tar i regel kostnadsfritt emot arkiv, ordnar dem och upprättar en förteckning över dem. Den förening som överlämnar sitt arkiv behåller äganderätten till handlingarna. Folkrörelsearkiven bedriver en intensiv verksamhet för att spåra upp tex nedlagda föreningshandlingar, man ordnar kurser och studiecirklar, utställningar och andra aktiviteter som skall verka för att handlingarna utnyttjas för forskning och inte bara "vilar" i sina hyllor.

Vad föreningen själv kan göra

Det finns en rad faror som kan hota en förenings arkiv. Med några få undantag finns det inga bestämmelser som säger att man måste spara handlingar mer än tio år. Ofta förvaras handlingar på olika håll (hos ordföranden, kassören, sekreteraren osv) vilket ofta kan göra att luckor uppstår i arkivet. Byter man lokaler "städas" ofta vilket kan innebära att handlingar som borde sparats går i papperskorgen.

En rad skäl talar för att ägna en tanke åt föreningsarkivet. Det är praktiskt för den löpande verksamheten att ha ordning på arkivet. Det kan finnas ekonomiska och juridiska bestämmelser som gör att vissa papper skall

När en förening byter lokaler brukar det "städas" och det innebär ofta att handlingar som borde sparats går i papperskorgen.

papperen på ett bra sätt

bevaras på visst sätt. Det är värdefullt och stimulerande för de som arbetar inom en förening eller organisation att med hjälp av det egna arkivet få perspektiv på sitt arbete. Sist men inte minst är det viktigt att tex en förenings verksamhet dokumenteras på ett rimligt sätt så att man i efterhand med hjälp av arkivet kan ge en rättvisande bild av verksamheten och de människor som format den.

Samlat och säkert

En förening kan vidta en rad enkla åtgärder för att "säkra" sitt arkiv. Man bör deponera sitt äldre material i ett folkrörelsearkiv. Man kan sedan fylla på med nya depositioner tex vart tionde år. I föreningens stadgar bör man ta in en bestämmelse om att en arkivansvarig utses. Vidare bör man upprätta en lista över de handlingar mm som regelmässigt uppstår i verksamheten och tala om vad som skall hända med dem, vilka handlingar som skall sparas för framtiden och vilka som skall förstöras efter viss tid. Särskilt angeläget är att spara grundläggande dokumentation kring viktiga delar av verksamheten som tex kurser, konferenser och liknande verksamhet. Man bör här redan från början bestämma vad som skall bevaras. Man kan få hjälp med en sådan bedömning av närmaste arkivinstitution. Det är viktigt att hålla det egna arkivet samlat och inte låta det i onödan ligga ute hos funktionärer. De delar av arkivet man själv förvarar bör placeras i lokal som är så bra som möjligt ur brandsäkerhetssynpunkt. Helst bör skalet dvs vägg, dörrar, golv och tak vara av sten eller betong. Idealisk temperatur är cirka 18°C, luftfuktighet 50-60 procent.

Foton och filmer

Det finns några särskilda problem som man bör tänka på. Fotografier slarvas det mycket med i föreningarna. På baksidan av varje foto man tänker bevara bör man anteckna tid, uppgift om vad bilden föreställer samt i vilket sammanhang den togs. Samma identifieringskrav gäller film och ljudband. Bilder skall förvaras mörkt, torrt och svalt. Färgbilder kommer på sikt att förstöras men processen kan fördröjas med lämplig förvaring. Svartvitt är att föredra. Bäst förvaras både negativ och kopior i en vanlig plåtburk som ställs på sval plats. Färg-

dia är särskilt känsliga. Man bör ta två bilder av samma motiv eller göra ett duplikat på de mest värdefulla diablerna. Ett exemplar får sedan ligga oanvänt. Observera att plast i samband med förvaring av foton är olämpligt. Om man absolut vill montera fotografier på kartong bör man använda sk elfenbenskartong eller arkivpapper (Sv arkiv 100). Montering sker med hjälp av fotohörn. För spelfilm gäller samma som för fotografier, de bör förvaras i lokal med jämn temperatur, relativt svalt och torrt. Film före 1950-talet kan vara på sk nitratbas och självantända. Rådgör med fotoexpertis. Ljudband som man avser bevara för framtiden, man kanske genomför intervjuer med äldre med-

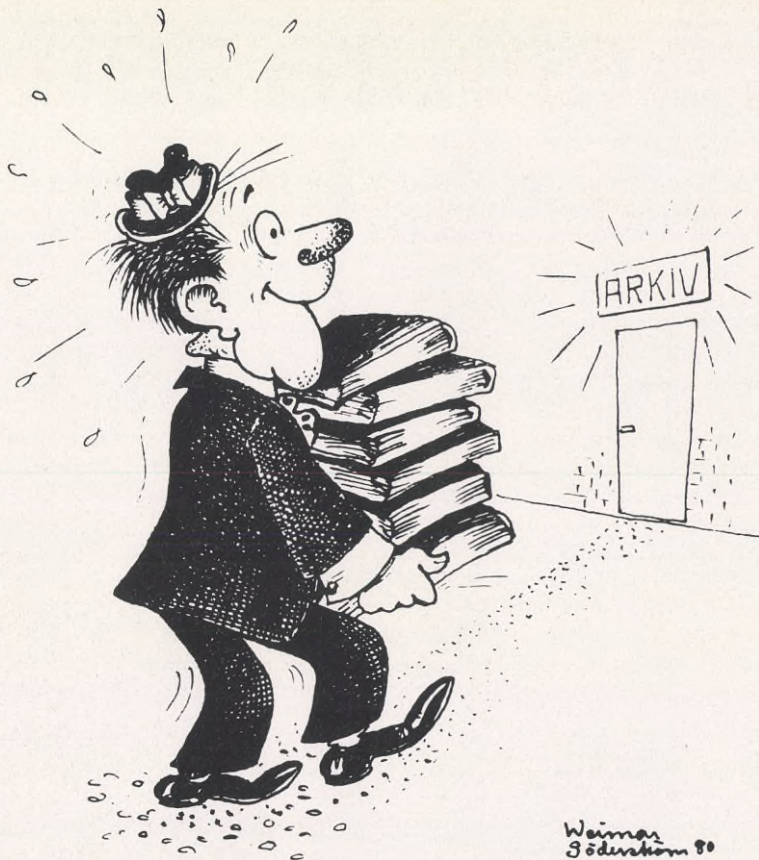
lemmar, skall vara av god kvalitet. Rådfråga museum eller annan institution med fackkunskap. Generellt gäller att all plast, särskilt sk PVC-plast skall undvikas när arkivhandlingar läggs för slutförvaring. Textilier kan förekomma hos föreningar i form av tex fanor. För att inte skadas bör de förvaras på särskilt sätt. Kontakta folkrörelsearkiv eller museum. Afischer är ett viktigt inslag i föreningslivet. Minst ett arkivexemplar av dessa bör förvaras på lämpligt sätt, helst plant i ritnings-skåp.

Forskning och historia

Vill man forska i den egna föreningens historia är föreningsarkivet den

Olämplig förvaring av föreningshandlingar kan medföra skador genom fukt, kyla, brand och annat.

Hos folkrörelsearkiven kan man deponera äldre föreningshandlingar. Man får då säker förvaring utan kostnad.

givna utgångspunkten. Genom verksamhetsberättelser och protokoll, korrespondens och räkenskaper kan man få en god bild av den verksamhet som bedrivits. Kontakta helst närmaste folkrörelsearkiv som kan ge handledning och tips om hur forskningen kan läggas upp och som ofta har material som kompletterar föreningens eget.

Vill man sätta in en förening i ett större sammanhang är det nödvändigt ta del av litteratur och därför är det naturligt att vända sig till ett bibliotek i detta syfte.

Vid forskning som sträcker sig utöver den egna föreningens verksamhet är det viktigt att komma ihåg att tex statliga och kommunala arkiv rymmer mycket information som kan komplettera det material man själv förfogar över. De statliga myndigheternas arkiv levereras successivt in till de olika landsarkiven. Varje kommun har ansvar för sitt arkiv. På statlig och kommunal sida gäller särskilda regler för gallring av handlingar. Det innebär att man i stort sett kan vara förvisad om att den handling man söker finns bevarad. Offentlighetsprincipen sörjer för att man får tillgång till den.

Studiecirkelform

Forskning kan ju bedrivas i olika former. Studerar man den egna för-

På ett folkrörelsearkiv blir handlingarna ordnade och förtecknade, så att man snabbt kan finna den information man söker.

eningens historia kan det vara lämpligt att lägga upp arbetet som en studiecirkel. Studieförbund och folkrörelsearkiv kan då ge råd och vägledning. Finns det högskola i närheten kan man verka för att ämnen som rör den egna organisationens verksamhet

där behandlas i en eller annan form. Det är viktigt att informera om den egna organisationens/föreningens ideologi och verksamhet. Arkivet kan här spela en viktig roll.

Om man genom några enkla åtgärder, som visats ovan, sörjer för att föreningsarkivet bevaras i gott skick och tex deponeras i ett folkrörelsearkiv bidrar man i hög grad till detta. I folkrörelsearkiven exponeras materialet på ett helt annat sätt än i den egna "arkivkällaren". Forskare, studiebesök mfl får veta att din förening finns och blir kanske nyfikna på vad den står för. På så vis riskerar man inte att bli historielös. Den egna organisationen kan blicka framåt i förvisning om att dess minne, det historiska perspektivet bakåt är säkrat. De människor som skapat och fört den egna organisationen vidare är dokumenterade. Det kan kännas tryggt för de människor som nu verkar inom rörelsen att leva med det goda samvetet.

LÄMPLIG LITTERATUR:

Bevara din historia. Utg av Folkrörelsernas arkivförbund. Att ordna arkivet. Beställes hos Utbildningsproduktion AB, Box 8028, 200 41 Malmö.

**Text: Lars-Olof Welander,
Riksarkivets folkrörelseenhet
Teckningar: Weimar Söderström**

RHLs nya resmål

"Fantastiska Mallorca"

Foto från hotell Pax i Magaluf på Mallorca – RHL:s nya resmål.

RHL har i många år arrangerat rekreationsresor till varmare länder. I höst går resan till Mallorca-Magaluf – och görs i samarbete med Atlas Resor.

Förbundet subventionerar även denna resa med 500 kr. Resans pris är 3830 kr. Efter subvention blir nettopriset 3330 kr inkl avbeställningskydd.

Rekreationsresan är på fjorton dagar med start den 17 september 1985. Färdledare och sjuksköterska medföljer.

Vi har reserverat ett 40-tal platser för våra medlemmar. De som tidigare deltagit i våra resor kommer i andra hand vid uttagningen till årets resa. På det sättet får de som icke deltagit tidigare större chans att komma med.

I priset ingår flyg Arlanda-Mallorca tor med inkvartering på hotel Pax i dubbelrum. Liksom tidigare är svarar RHL för den kostnad som överstiger 100 kr vid anslutningsresor tor hemorten-Arlanda, då resan sker med järnväg II:a klass. RHL bekostar inte anslutningsresor med flyg. För att erbjudandet skall gälla måste anslutningsbiljetterna beställas genom RHL. Den som önskar sitt- eller sovplats måste ange detta. Meddela med vilket tåg du önskar resa.

Resan startar den 17 september 1985 från Arlanda kl 17.40 och vi landar på Mallorca kl 20.10. Hemresan startar den 31 september kl 20.20 och vi anländer till Arlanda kl 00.45.

LÄKARINTYG måste insändas för de som är HJÄRT-, KÄRL- eller

ASTMASJUKA. Läkarintyget skall styrka att du kan deltaga i RHLs rekreationsresa. Rekreationsresan innebär att deltagarna skall klara sig på egen hand, men vi har med sjuksköterska som en trygghetsfaktor. Det är viktigt att läkarintyget utformas så att det framgår helt tydligt vilka sjukdomar och mediciner m m som deltagarna har. RHLs rekreationsresa är ingen behandlingsresa och det är därför viktigt att deltagarna är i sådan kondition att de kan klara sig själva.

I år har vi valt att inte teckna kollektiv reseförsäkring, då många resenärer numera har hemförsäkring som täcker även utlandsresor. Kontrollera med ditt försäkringsbolag att din hemförsäkring ger fullgott skydd under resan. Du som inte har försäkring kan teckna sådan med Atlas Resor, Kiki Ekberg, tel 08-247770.

Här följer en beskrivning på hotellet och resmålet: Hotel Pax, adress Atueras s/n Magaluf, tel 71/680312. Hotellet har hiss. Avstånd till Palma

Nova ca 2 km, till Palma ca 15 km (lokal bussförbindelse med hållplats utanför hotellet). Strandområde. Bra medelklasshotell i klassisk mallorkinsk stil med stora utrymmen och välinredda salonger. Fin solterrass. Skönt läge vid bortre delen av Magaluf-stranden.

Rummets storlek är normalt, med centraluppvärmning, bad/wc, balkong. Telefon på rummen. Bar, salonger, cafeteria/grill-room. Stor lummig solterrass med badbassäng. Halvpension med frukost samt lunch eller middag på hotellet. (Buffé med självservering.)

Magaluf

Magaluf ca 15 km väster om Palma är kanske den strand där vi svenskar trivs bäst. En skön vit sandstrand nära 2 km lång. Numera finns här affärer av alla slag med öppet långt på kvällen och restauranger med olika specialiteter. Täta bussförbindelser med Palma fram till midnatt. Rimliga priser på taxi. Medeltemperaturen i september är ca 21–23 grader i vattnet och 22–26 grader i luften.

Utfärder

● Stadsrundturen, en halvdagstur, en orienteringstur för att alla ska ha tillfälle att känna sig hemmastadda i Palma stad. Där får man tips på affärer. Turen bjuder även på sevärdheter och vackra vyer. Den vackraste får vi från den cirkelrunda fästningen Bellevers takterrass. Vi besöker den medeltida katedralen – Palmas stolthet – m.m. Pris ca 1300 pesetas.

● Ett besök i Porto Christo, där Drakgrottorna ligger, som är ett naturens underverk.

Resan innehåller också ett möte med den afrikanska djurvärlden. Med buss rullar vi igenom ett afrikanskt djurreservat. Vida berömda är Majoricapärlan. Hur den kommer till får vi se hos Perlas Majorica i Manacor. Tillfälle till bad i Porto Christo. Pris ca 2000 pesetas.

● Till Valdemossa går en halvdagsresa. En förmiddag går det bra att ta en tur upp bland bergen och besöka det vackert belägna klostret där George Sand och Fredric Chopin diktade och komponerade. Pris ca 1500 pesetas.

● En kvällstur till en herrgårdsfest. Mallorcas specialitet "lechona" – helstekt spädgris – i dess rätta miljö på en gammal herrgård. Den allra bästa "Moli des Comte" – Grevens Mölla – i mallorkinsk herrskapsstil med tradi-

tion från 1700-talet. Pris ca 2400 pesetas.

Smalspårig järnväg

Åk den smalspåriga järnvägen mellan Palma till Soller, från Soller kan man åka spårvagn till Sollers hamn Puerto de Soller. Eller ta en tur till den lilla staden Andratix på västsidan av ön. Buss eller taxi, taxi behöver inte bli så dyrt om man åker flera.

Vi har bara tagit fram en liten del men mycket annat sevärt finns att skåda. Mat, dryck, shopping, nöjen, blommor, djur m.m. Skall vi räkna upp allt man kan se och göra blir det litet långgrandigt till slut, skaffa i stället ATLAS RESORS behändig broschyr (A5-format) om Mallorca där du kan läsa om allt.

Vidstående anmälan om deltagande i denna resa samt hälsodeklaration skall vara RHL tillhanda under tiden 15–30 juni 1985. OBS! Glömmer du läkarintyget kan din anmälan läggas sist.

Om du önskar anslutningsbiljetter genom oss, glöm ej att fylla i detta på anmälningsblanketten. Resebyrån sänder då anslutningsbiljetterna till dig samtidigt med färdbiljetten.

För att anmälan skall anses definitivt insändes 500 kr per deltagare samtidigt med anmälan, till postgiro 900011-8. Märk talongen "Mallorca".

Om ytterligare upplysningar om resan önskas, går det bra att kontakta Bengt Dahlström eller Vera Blomberg på tel 08-690960 eller skriv under adress RHL, Box 9090, 10272 Stockholm, samt Kiki Ekberg på Atlas Resor, tel 08-247770.

Resebestämmelser

För RHLs rekreationsresor gäller Svenska resebyråföreningens allmänna resevillkor. Utöver dessa gäller följande:

1. Deltagarna skall vara medlemmar i RHL.
2. De medlemmar, som icke tidigare deltagit i RHLs rekretionsresor, äger företräde vid uttagandet av deltagare.
3. En förutsättning för deltagande i resan är att resenären själv skall kunna sköta sitt dagliga liv.
4. Föräldrar till hjärt- eller lungsjuka barn och ungdomar äger rätt att ensamma eller tillsammans med sina barn deltaga på samma villkor.
5. Medlemmar med minderåriga barn, för vilka barnpassning ej kan ordnas, kan deltaga i RHLs rekreationsresor och medtaga sina barn, om möjlighet finns att ordna plats

för dessa utanför det antal platser som RHL bokar för medlemmarna. Kostnaden för barnen svarar medlemmarna själva för (alternativt subventionering av kostnaderna för dessa barns deltagande provas särskilt).

6. För hjärt-, kärl- eller astmasjuka medlemmar erfordras läkarintyg som rekommenderar deltagande i RHLs resor.
7. Även andra sjuka bör konsultera läkare om deltagande i resan är tillrädligt. Deltagande i resan sker på eget ansvar.
8. Deltagaren måste vara reseförsäkrad. Försäkringen skall täcka akut sjukdom, olycksfall, fördyrade hemtransporter och resgods förlust.
9. Rekreativresan subventioneras av RHL med belopp som beslutas av förbundsstyrelsen före varje resa.

Atlas Resors resebestämmelser

1. Vid avbeställning tidigare än 8 veckor före avresan, debiterar Atlas 100 kr/person.
2. Vid avbeställning senare än vad som ovan angivits men tidigare än 4 veckor före avresan, debiterar Atlas 300 kr/person.
Kostnadsfri avbeställning medges under 1. och 2. med tillsammans 10 procent av bokade platser. För att bibehålla grupprabatten fordras dock minst 10 kvarstående resenärer.
3. Vid avbeställning senare än 4 veckor före avresan debiterar Atlas 50 procent på bruttopriset plus 300 kr (anmälningsavgiften) minus agentprovision.

Under denna punkt medges dock vid avbeställning upp till 10 procent av antalet bokade platser, en avbeställningskostnad på 300 kr/person fram till 2 veckor före avresan.

4. Vid avbeställning inom 24 timmar före avresan tillgodoräknar sig Atlas det totala priset med undantag för semesterskatt 200 kr.

Vid avbeställning till följd av sjukdom då läkarintyg företes, gäller dock de allmänna resevillkorens § IV:3.

Råd inför resan

För att göra våra rekreationsresor ännu trevligare, tänkte vi skriva ner några rader som vi tycker att ni skall tänka på när ni reser utomlands.

Forts sidan 18

Insändes till

Riksförbundet för hjärt- och lungsjuka (RHL)
Box 9090, 10272 Stockholm

Insändes under tiden 15-30 juni 1985

Anmälan till RHLs rekreativresa till Mallorca 17 september 1985

För att anmälan skall betraktas som definitiv insändes samtidigt anmälningsavgiften kronor 500:- per deltagare till vårt postgirokonto nr 900011-8, varvid på talongen anges resmål.

Texta tydligt eller använd maskinskrift!

Namn

Adress Tel bostaden /

Postnr och postadress

Personnummer Tel arbetet /

Lokalförening OBS! För hjärt- och kärl- eller astmasjuka deltagare
erfordras läkarintyg som styrker deltagande i resan.

Medresenär

Namn

Adress Tel bostaden /

Postnr och postadress

Personnummer Tel arbetet /

Anslutningsbiljetter tur och retur hemorten-Stockholm önskas Ja Nej

För den som önskar sitt- eller sovplatsbiljetter, var god angiv datum och tågtid:

Berättigad till pensionärsrabatt Medresenär berättigad till pensionärsrabatt

Icke rökare Rökare

Om övernattningsrum önskas i Stockholm före eller efter resan angiv datum.

Obligatorisk reseförsäkring ingår.

Har deltagit i någon av RHLs rekreativresor tidigare Ja Nej

Glöm ej kontrollera att passet är giltigt!

Sjukdom och mediciner

Närmast anhörig, namn + tel bost Tel arb

Medicinsk grundsjukdom

När debuterade sjukdomen

Vårdats på sjukhus tiden

Ordinerad medicin

Allergi eller ogynnsam reaktion för något preparat

..... den / 19.....

.....
Underskrift

För det första, när ni begär läkarintyg, kontrollera det tillsammans med er doktor så att ni fått med allt som är aktuellt och viktigt. Läkarintyget skall vara skrivet av den läkare som behandlar er för hjärt- och lungsjukdomar! Där skall även stå alla sjukdomar ni har eller har haft, all medicinering ni har. Det låter naturligt i många öron, men är alls inte så naturligt för läkarna tydligen. Detta är en garanti för att ni skall kunna bli behandlad om ni blir sjuk på platsen.

Om ni undrar över något, så ring RHL, dom har våra telefonnummer. En annan sak som ofta brister är att de patienter som ibland får åka till akutmottagningar eller lungkliniker för sin astma, inte har med sig lämpliga läkemedel, tex teofyllamin eller cortison. Be er läkare om att få läkemedel med er, då ger vi er det på platsen vid behov.

En annan viktig sak är bagaget.

Se till att väskan har hjul, eller att ni har en vagn avsedd för resväska eftersom bussarna inte alltid stannar utanför hotell och flyg. Det är oftast en bit att gå med bagaget.

Sen alla ni som reser utanför resan, ring och tala med oss innan ni reser. Läkemedel och sprutor tas med endast för RHL-bokade resenärer. Vi tar med lämplig mängd av allt som anses skall behövas med anledning av era läkarintyg + att vi skall kunna fixa ett och annat skavsår, eller en lindrig förkylning, eller en dålig mage.

Hälsningar till er alla

Aino och Marianne

Upplysningar och anmälan

Ytterligare upplysningar om resan lämnas av Vera Blomberg eller Bengt Dahlström på RHLs kansli, tel 08-69 09 60.

Anmälan görs mellan 15 och 30 juni till RHLs kansli, Box 9090, 102 72 Stockholm.

Resorna

RHLs utlandsresor är ett trevligt sätt att uppleva andra miljöer och träffa nya människor. Det är viktigt att betona att det inte är några sjukresor utan ren rekreation, säger Aino Eurenus. Hon är den sjuksköterska som följer med på höstens resa till Mallorca. Som sjuksköterska är det tionde gången hon är med på en RHL-resa. Så hon vet vad hon talar om. Och RHL-resorna talar hon gärna och entusiastiskt om.

– Vi åker till solen och värmen. Det är huvudsyftet med RHL-resorna. I år har vi valt att resa på hösten, i september. Till Mallorca. Där är det mellan 26 och 28 grader i badvattnet vid den tiden, säger Aino Eurenus.

– Vi bor på hotell nära stranden. Och hotellet måste vara rena och snygga för att vi skall godkänna dem. Det får inte finnas fukt och mögel i rummen. För människor med astma och allergiska besvär är det väldigt viktigt.

– I varje rum finns telefon. Det har vi också som krav. Dessutom måste det finnas mat på hotellet så att det lätt går att få upp en bricka för den som blir sjuk och har svårt att lämna sitt rum.

Klara sig själv

För att delta i resan bör man vara så pass frisk att man klarar sig själv och en läkare bör intyga att man klarar en utlandsresa.

Men givetvis händer det ibland att någon eller några blir sämre och behöver hjälp. Sådant kan ju ingen veta i förväg. Aino och reseledaren Marianne Thermenius ställer då upp och hjälper till så mycket de kan.

– Vi finns med hela tiden som ett stöd och en trygghet för resenärerna. Många skulle nog inte våga åka med på resan om det inte fanns en svensk sjuksköterska med, tror Aino. Hon

Populärt resmål i Västmanland är

Skultuna Messingskammare

med utställning av gammal mässing

Fabriksförsäljning av mässing
Kokkärl och folie till låga priser

Öppettider:

Måndagar–torsdagar	kl. 14.00–19.00
Fredagar	kl. 14.00–18.00
Lördagar STÄNGT	
Söndagar	kl. 12.00–15.00

15 juni–15 augusti

Måndagar–torsdagar	kl. 10.00–19.00
Fredagar	kl. 10.00–18.00
Lördagar och sönd.	kl. 10.00–15.00

Messingsbruket ligger i Skultuna vid Svartån i vacker bruksmiljö ca 13 km nordväst om Västerås.
Fri entré. Bra parkeringsmöjligheter. Cafeteria.
Varför inte kombinera besöket i butiken med en måltid på SKULTUNAGÅRDEN. En trivsamt restaurang i lugn miljö.

Skultuna Messingsbruk

För gruppbesök ordnas guidning efter överenskommelse per tel. **021/75095**

Vi finns även i FINSPÅNG
0122/10644

går till sol och värme

– Det är tionde gången jag är med på en RHL-resa som sjuksköterska, säger Aino Eurenus, som följer med till Mallorca.

har i många år varit aktiv i RHL och känner väl till medlemmarnas sjukdomar. Till vardags arbetar hon som sjuksköterska på en akutmottagning.

Egna mediciner

– Jag brukar i god tid före avresan läsa deltagarnas läkarintyg och ringa och prata med dem när det är något jag undrar över. Jag uppmanar dem alltid att be sina läkare att skriva ut medicin att ta med för akuta sjukdomstillstånd. Utomlands kan det ofta vara svårt att få tag i de mediciner vi är vana vid hemma. Det kan därför vara bra att gardera sig med ett litet eget förråd för alla eventualiteters skull.

– Det händer ibland att resenärer blir så dåliga att de måste uppsöka sjukhus och i sådana lägen ställer reseledaren och jag givetvis upp och följer med. Över huvud taget försöker vi stå till tjänst så mycket vi kan för att resenärerna skall kunna känna sig trygga och kunna koppla av.

På bestämda tider två gånger om dagen kan resenärerna träffa Aino och Marianne i hotellets reception och prata om sådant de vill ha hjälp med. De två är också med på utflykter som gruppen gör.

Eftersom det är en ren semesterresa så väljer resenärerna själva hur mycket de vill hålla sig till gruppen och hur mycket de vill vara för sig själva.

– Vi brukar anordna en välkomstmiddag första kvällen för att alla skall lära känna varandra, men sedan väljer var och en själv hur mycket de vill umgås med andra i gruppen, säger Aino.

– Den som vill ha sällskap tex till middagen är alltid välkommen att följa med Marianne och mig. Vi har ofta en liten grupp med oss.

– Hur mycket gemensamma program och utflykter vi anordnar varierar från resa till resa och beror till stor del på resenärernas egna önskemål. Under de senaste åren har RHL haft resor till Italien, Portugal, Bulga-

rien och Kanarieöarna. Till Mallorca reser vi nu för första gången. Det finns alla förutsättningar för att det skall bli mycket lyckade veckor.

– På RHL-resorna har jag under åren fått kontakt med så många trevliga människor från alla hörn av landet, säger Aino. Det har alltid varit roligt att resa ut med RHL.

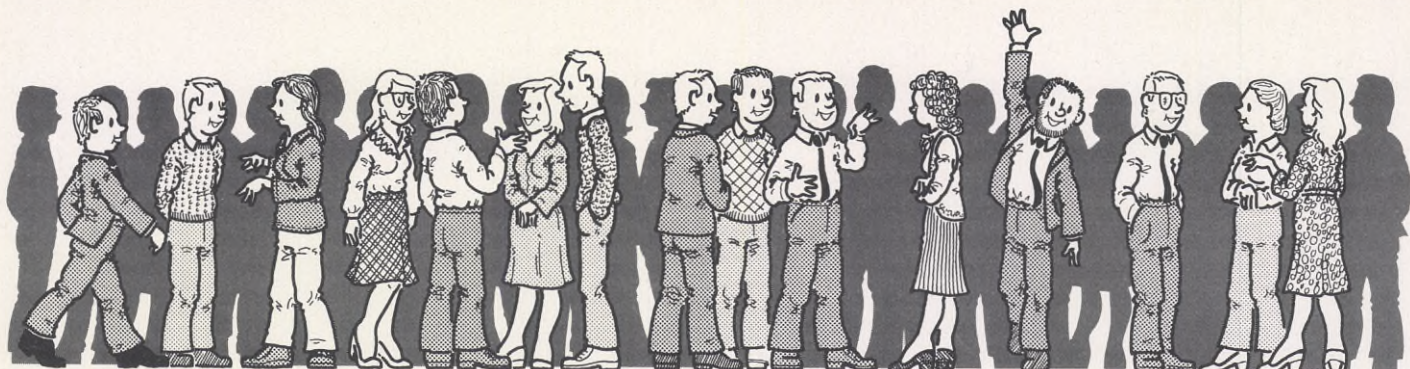
Avkoppling

– Att alla skall koppla av från det vardagliga under resan och ha trevligt är Mariannes och min ambition. Bland annat av den anledningen försöker vi påverka så att det inte skall bli så mycket prat om de egna sjukdomarna. Vi vill att alla skall glömma dem så mycket det går.

– Tar alla bara med sig det goda humöret så brukar resan bli lyckad. Det vet jag av erfarenhet, säger Aino.

Text: Gunilla Lockne

Foto: Rolf Nodén

FRÅN LOKALFÖRENINGARNA

Övertorneåförening med stort område

Övertorneå lokalförening hade årsmöte den 2 mars. 25-talet tappra medlemmar hade trotsat kylan och kom till mötet.

Föreningen, som är tämligen ung, har 50-talet medlemmar, spridda på ett stort område, som det är inom glesbygden.

Årsmötet förgylldes av musik av en grupp spelmän. Efter årsmötets slut eggades mötesdeltagarna till allsång och även dans.

Styrelsen består av följande: Ordförande: Hugo Taavola, kassör: Ethel Jakobsson, sekreterare: Edvin Johansson, övriga: Eva Brännström, Nanny Eriksson. Studie och lotteriorganisatör: Ethel Jakobsson.

Som avslutning tackade föreningens ordförande samtliga vilka hjälp till på olika vis; ortens affärsmän, som med gåvor ger stöd åt föreningens lotterier och fester samt de som med gåvor genom blomsterfonden ger sitt stöd åt organisationens idéer.

Edvin Johansson

Välbesökt årsmöte i Nässjöföreningen

Lokalföreningen i Nässjö hade den 16 februari ett mycket välbesökt årsmöte. Mötesförhandlingarna leddes av Gösta Enström, Jönköping. Irma Lindén omvaldes som ordförande på ett år liksom Edit Bodh till sekreterare på ett år. Nyvald på två år blev Gösta Lindén som kassör. Val av två styrelseledamöter; Martin Bodh, omval och Maj Andersson nyval. Som nya styrelsesuppleanter valdes Gulli Sjölin och Erik Bergström.

Parentation hölls över de medlemmar som avlidit under året. Martin Bodh sjöng "Där rosor aldrig dör".

En ny medlem, Yngve Selmkvist, hälsades välkommen i föreningen.

Yngve Selmkvist ackompanjerade på piano dels vid allsången och vid Martin Bodhs solosång som var "Violer till Mor".

Sven-Erik Nilsson bidrog med dragspelsmusik.

Efter en trevlig kaffestund var det dragning på sålda lotter.

Ordförande Irma Lindén avslutade mötet med att tacka alla de närvarande för visat intresse och häslade välkommen till nästa möte.

Irma Lindén

Årsmöte i Blekinge fyrtiofjärde gången

Blekinge läns centralorganisation höll nyligen sitt fyrtiofjärde årsmöte i Karlshamns Folkets hus. Det var drygt 100 medlemmar av organisationens 590 som ordförande Sten Jislind kunde hälsa välkomna. Efter parentation över under året bortgångna medlemmar, där hedersmedlemmen Ruben Nilsson och förbundssekreteraren Tord Axelsson omnämndes, inleddes förhandlingarna. Till mötesordförande valdes Alva Bengtsson.

Verksamheten har varit mycket omfattande. Studiecirklar och motionsgrupper för hjärtsjuka har fortsatt. Friskvårdsverksamhet har bedrivits. Organisationen har under året startat utbildning i hjärt- och lungräddning för sina medlemmar. Utställningar och informationsverksamhet har pågått. Studieverksamheten har varit god. Medlemmarna har flitigt medverkat både vid lokala kurser och i centralt genomförda kurser och konferenser. Organisationen är väl företrädd i läns- och kommunala handikappråd.

Organisationens konvalescenthem vid Långasjön i Asarum har under året haft en sjunkande beläggning, vilket styrelsen ser med oro på. Den uppmanar därför sina lokalföreningar att bättre tillvarata möjligheten till

ett par veckors konvalescentvård i en lugn och skön miljö.

Styrelsen fick denna sammansättning: Ordföranden Sten Jislind, kassör Astrid Björkman, sekreterare Willy Raoulsson, studieorganisatör Arne Andersson. Som representant för Furs patientförening valdes Carl-Erik Mattisson, för Ronnebyföreningen Sven Berggren, för Karlshamnsföreningen Ingvar Albinsson och för Karlskronaföreningen Willy Raoulsson. Som representant från Långasjöns konvalescenthem valdes Alva Bengtsson och som kontaktombud från Sölvesborg utsågs Greta Johansson.

Mötet beslutade att rekommendera en höjning av medlemsavgiften för 1986 med 5 kronor, samt att nästa årsmöte skall hållas i Karlskrona.

Mötet avslutades med att ordförande Sten Jislind avtackade Malin Widen och Carl-Gustaf Wiklund som lämnade CO:s styrelse. Han tackade även Alva Bengtsson för att hon lett dagens sammanträde och för det arbete hon nedlägger på Långasjön och överlämnade blommor.

Kvällen avslutades med supé, underhållning och dans.

Sten Jislind

Snart 300 medlemmar i Värnamo

Apladalen ligger fortfarande kvar som en oas i öknen, så där har vi chansen till lugn och rekreation. Men våra medlemmar har hög medelålder, så många lämnade oss under året som gått. Dock har vi fått flera nya så vi börjar nu närma oss 300-talet igen. Föreningen i Värnamo har nu också kämpat till sitt fyrtionde år, och kommer att celebrera det i höst. Vi har många verkliga kämpar för våra problem.

I februari hade vi årsmöte och styrelsen fick följande utseende: Anna-

Lisa Jardevåg, ordförande, Per Keiser, vice ordförande, Sven Gustavsson, sekreterare, Eva Päreå, vice sekreterare, Irene Cherek, kassör, Gun Baagöe-Larsen, Sonja Malmström, Vera Kjellberg, studieorganisateur, Elsie Andersson, socialombud.

Styrelsen fick full ansvarsfrihet och avtackades för det gångna året. Vi har två studiecirkel på gång och förbereder vissa arrangemang vid avslutningen av dem. Tyvärr har "vår datamaskin" krånglat under det år som svunnit, dvs vår värderade ordförande har besvärats av en svår sjukdom, men besvär är ju till för att övervinnas, så nu ser vi fram mot ljusare tider och förhoppningarna går mot ett klimax.

Sven Gustavsson

Medlemsområdet stort i Klippan

Nordvästra Skånes konvalescentförening höll årsmöte på restaurang Nep-tun i Klippan den 8 mars 1985. Ett 40-tal medlemmar hade mött upp. Det blev inga förändringar i styrelsen. Birger Brinkåker omvaldes till ordförande och Gösta Gustavsson, Vera Karlsson och Sigvard Thomansson omvaldes i styrelsen. Elsie Brinkåker och Göte Holst står kvar ytterligare ett år. Elise Brinkåker omvaldes till studieledare.

Efter årsmötet underhöll bröderna Wetterberg med sång och musik. Föreningens upptagningsområde är Klippan, Åstorp, Perstorp, Ängelholm, Båstad, Örkellunga – det är alltså ett stort område som våra 180 medlemmar kommer ifrån. Vi önskar att många av medlemmarna skulle ställa upp bättre när vi ordnar våra sammankomster.

Aktiviteter framledes är följande: den 19 juni firas Hjärtats Dag i Elfdalen med försäljning av lotter på Åby marknad hela dagen. Till hösten blir det upptaktsmöte på Åvalla i Ängelholm.

Elsie Brinkåker

Regionkurs på Gotland

Vi flög till väders i strålende sol, kl 13.00 från Arlanda till Visby. Vilka vi, förresten? Jo, representanter från Uppsala, Enköping och FHLIS med nästan alla sina sektioner. Tillsammans med Gotland bildar vi en RHL-region.

Åke Svensson i Gotlandsföreningen hälsade oss välkomna och med abonnerad buss åkte vi över ön från västkust till ostkust till Ljugarns bad-

pensionat som blev vårt hem och kursgård.

Vi började kursen med att äta en god middag – lammkött mm. Klockan gick fort och kl 16.00 började kursen med Ove Lindström som kåserade över ämnet "Från fattigvård till dagens socialvård". Livligt skildrade han åldringsvården i forntid från ättestupan och fattighjonen fram till ålderdomshemmen och till nutida servicehus. Pensionsfrågorna, med sina olika system, änkepension, barnpension och andra möjligheter belystes. Bostadstillägg och andra förmåner, det mesta kom från Gotland, som gav oss möjligheter att fråga och jämföra hur vi har det i olika kommuner, och diskussionen blev intressant.

En bra fråga kom upp: "Hur länge håller ATP?" Ove hoppades att den fanns kvar när han blir "Pangonist", som han sa på gotländska. En annan fråga gjorde Ove lite tyst: "Kommer du som vän eller som socialman till dina vänner, pensionärerna?" Både och, blev svaret.

Lördagen blev Bo Månssons dag och temat, RHL vårt förbund. Varför har vi regionkurser? För att sprida information, fatta beslut och komma med önskemål och att ha trivsamt ihop. Vi fick också höra om kongressen 1985 som skall hållas i Borlänge, om dess motioner.

En annan viktig fråga: Vad har hänt efter kongressen 1982? Hur har den följts upp? En stor packe med svar från målsättningsgrupper bearbetas, så även friskvårdskampanjen.

Eftervården för hjärt- och lungsjuka, med de gula pärmarna på sjukhus och andra platser som talar om att vi finns. Ja, det kom fram många tips och önskingar från oss.

RHL:s Blomsterfond presenterades och vi diskuterade andra förslag, tex adresser och kort till födelsedagar mm.

Studierna bör ökas, sade Bosse vidare, och jag tänkte på Hemgården på Rådmansgatan 22 i Stockholm som är länsföreningens studieplats och kontor. Vi har inte resårväggar där, men vi har ju tio sektioner i länet som kanske kan öka studierna. Enköping, Uppsala och Gotland ville också försöka. Vi är ju ett medicinförbund med dolda handikapp och måste hävda oss.

Lördagen gick fort med avbrott för mat och kafferaster och hämtning av luft i snålåsten. Lördagskvällen samkväm blev trevligt med Inge Bohlin och Lennart Wahlman som sjöng och spelade. Ibland behövdes det översättning av det gotländska ordvalet. De spelade gitarr, dragspel och tvårflojt och de gick hem hos oss i all-

ra högsta grad. Efter kaffet med gott bröd delade vi på oss. En del satt vid TVn och andra dansade och jag gick och knöt mig.

Söndagen med sol och lugnt väder lockade ut de flesta på en morgonpromenad före morgonfikat. Kl 09.00 kom överläkaren på Visby lasarett, Thomas Ericsson. Han började tala om den viktiga pumpen, hjärtat och om kärlekskramp och mediciner. Han kom in på kost och eftervård och vi hade mycket att berätta för honom om gymnastik- och kostcirkel som vi håller.

Vi fick höra statistik från Karolinska sjukhuset hur de lyckas få folk i arbete efter operationer. Det kom många frågor från oss om hjärtinfarkter, klaffoperationer, pacemaker och mediciner och det var en trevlig läkare att prata med och höra på.

Lunchpausen och solsken ute blev ett avbrott. Elisabeth Källman, FHLIS ombudsman, var den sista talaren, ämne "Helhetssynen". Vi består ej endast av kemikalier och vatten, utan vi har också tankar, fantasi, erfarenhet, fem sinnen och är också psykiskt och kroppsligt medvetna. Hon berörde historiskt människans utveckling, de olika folkrörelserna och religioner och politik. Solidaritet, vad är det? blev ett grupparbete som satte myror i huvudet på många. Handikapp, gemenskap och tolerans. Redovisningen blev tyvärr för kort, men intressant. Elisabeth kan ruska om oss.

Kl 15.30 var det avslutning och kaffe och vi tackade Åke Svensson för denna kurs. Planering, logi och mat på Ljugarns badpensionat – allt var toppen – men det var väl kallt i vatt-net.

Bussresa denna gång från öst till väst och flyget hem, allt i sol ute och inne.

Britt Henriksson

Rökning och kost på HD i Kiruna

"Ät vettigt – Sluta röka om Du vill leva längre och bättre."

Detta var vad överläkare Jan Bergvall och dietisten Berit Bergvall hade att rekommendera de 100-tal personer som kommit till Kiruna förenings Hjärtats Dag.

Doktor Bergvall sade i sitt anförande "det är jobbigt att sluta röka, men det går". De som idag röker är mest unga kvinnor. Många läkare som tidigare har rökt är idag helt rökfria.

Rökningen är den farligaste faktorn, långt farligare än övervikten vid uppkomsten av hjärtinfarkter men

också orsaken till många andra svåra sjukdomar. Men man skall ändå inte bagatellisera övervikten för den kommer som god tvåa. Doktor Bergvall nämnde vidare att för den som slutar är risken efter ett år 40 procent mindre att råka ut för en infarkt.

Dietisten Berit Bergvall talade om rätta matvanor för att förebygga sjukdomar, men också att man måste vara speciellt uppmärksam på sina matvanor efter ett sjukdomsförlopp. Övervikten är en stor riskfaktor vid många sjukdomar och alltför många människor bär på för många kilon. Därför är det viktigt att undvika fet och sockrad mat. Mera rotfrukter och grönsaker bör man ha i kosten.

Demonstratrisen Karin Eldstål hade tillagat en god sallad som de närvarande efter smakprov tyckte var "jättegod".

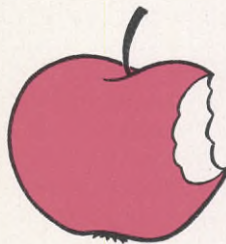
Kirunaföreningens Sixten Heikkilä berättade om studiecirkeln Efter hjärtinfarkt, som fått bra betyg av de som genomgått den.

Vidare informerades om friskvård och andra aktiviteter som föreningen bedriver.

Torsten Lövbo

HÖRNAN

STUDIE

Det är lätt att lära sig svåra saker

Idag gör jag något som är ovanligt för mig, jag går på kurs. Jag är en av deltagarna i en kurs för kursledare och just idag har vi en "superpedagog" John M Steinberg som föreläsare. Det är mycket spännande.

Mitt arbete på förbundet består av att planera lämplig utbildning för RHLs medlemmar och att genomföra den utbildningen så att vi alla tillsammans når det mål vi har satt upp för oss i vår organisation. Jag tycker att mitt arbete är oerhört roligt och intressant. Min förhoppning är att kunna förmedla till dig hur viktigt det är för oss att arbeta tillsammans i föreningen för att nå resultat – och hur roligt och stimulerande detta arbete kan vara. Jag säger "kan vara" med avsikt. För vi gör inte alltid vad vi kan för att nå vårt mål. Vi har massor med erfarenheter av hur bra eller dåligt det har gått när vi har försökt förändra och påverka vid tidigare tillfällen. Konstigt nog minns vi tydligast det som inte gick bra.

"Det där har vi försökt förut, det går inte", "Vi orkar inte, det kommer aldrig att gå", "Det kostar för mycket". Känner du igen det? Jag brukar prata om det här på förbundets kurser och livliga diskussioner utbryter där deltagarna bekräftar hur svårt det är att förnya, förbättra och förändra.

På kursen är man entusiastisk över nya idéer som man fått, så kommer man hem och blir nedslagen i skorna därför att ingen tycks

vara intresserad i föreningen hemma. Varför blir det så? Varför använder vi Jantelagen mot varandra så ofta (du vet det där om att "du ska inte tro att du är något för att du har varit på kurs") i stället för att stödja och uppmuntra varandra?

Nu sitter jag som sagt själv på en kurs och funderar på dessa frågor. Steinberg är en mycket god pedagog. Hans ämne intresserar oss deltagare och vi är naturligtvis därför extra uppmärksamma. "Vilka är förutsättningarna för att vuxna människor på kurs eller cirkel ska kunna lära sig utan ansträngning?" frågar han oss. "Vilka attityder har vi till inlärning och hur påverkar våra attityder möjligheten att lära?" frågar han också. Vi diskuterar detta och söker svar på många frågor. Stämmer det att det blir svårare att lära sig ju äldre man blir? Måste man lära sig med svett och möda? Lär man sig mindre om man har roligt samtidigt? Är det lättare att lära för de som har gått många år i skolan?

Jag känner att jag får mycket med mig hem att berätta för dig på RHLs kurser och här i studierutan. Det är roligt att få praktisera det nya man lärt sig och känna att man utvecklas. Den här kursen ska vi alla ha glädje av liksom alla medlemmar i RHL ska ha glädje av att en kamrat i föreningen varit på en RHL-kurs eller ABF-kurs.

Tonie Andersson

Lösning och pristagare till Bildkryst nr 4/85

1:a pris 75 kr: Tore Selander
Bovägen 10 J
86100 Timrå

2:a pris 50 kr: Inga Jennervall
Herrhagsvägen 29
79175 Falun

3:e pris 25 kr: Frida Fuchs
Ekstigen 12
17134 Solna

4:e pris 25 kr: Maj-Britt Stern-Olsson, Tavelsjövägen 16 nb
12172 Johanneshov

FÖR JU MED SIG PENNAR																			UTSKÄNKNINGSTÄLLE
LAPP-GÖRA	GROVT BRÖTT ERIK SKÖG			FODER		GÅR IN I MITT NIAN		FÖR MIN- DRE SÄLL DELAR KVARTER											
→														ITAN OM VÄGAR					
STÄLLER UPP I DET VÄTA																			KAN LOCKA EN TJUR FRÅSTIG
BRUKAR TRÅGOLV	ÖVER-SÄTT MED TRÅG IDAG STELNA		TIPPA LEVER I EN HUVUD- STAD			ORDAR GRÄ REST										VRED GÅSET FÖR TÄRET			
→						SÄG VI ALDRIG KOLING- EN										HÄLS- NINGSS- ÖRD HITTAR LÄTT PÅ			STÖR- RE FLY- GÅRE
STIKER I NÄSÄN FÖLJDE VI I TV				BRUDER UT LAG- RADE VAROR		FULLT SKÖNT- BAR FÖRE TIDEN													SMÅRT SAMT UT- TRYK
→						HÄR ARBETA SOM FAR				HÄR SÄM LEGA- TÖNER FISK						OLYCKS- GUBBEN UPPHÖJD PLATS			
SAK-DEL	KOMMAN DOT GER SKINN																		STÄLLER TÄLLARE PÅ GRANNIT SKRUBAD
→						PIKT- NING DEN SAMME				FOTBIT	VIBRE- RAR								
GÅR VID ANDEN				BOR TOMTEN PÅ SIG															
→																			SOL- GUD
ÄR HUND KODAN										HÖJD- STRÄCK- NING									
→																			
ARBET																			
→																			
BLIR OFTA KÄKFORMAR																			
→																			

Lösningar skall vara märkta "Bildkryss nr 6" och måste vara Status redaktion, Box 9090, 10272 Stockholm, tillhanda senast den 15 juli.

Fyra priser utdelas, ett på 75, ett på 50 och två på 25 kr.

Lösning och pristagare meddelas i Status augustinr.

Namn _____

Adress _____

Postadress _____

Status BILDKRYSS nr 6 1985

En sak är i alla fall borgarna överens om. De ska försämra sjukförsäkringen om de får chansen!

Får moderaterna som de vill kommer privatanställda LO-medlemmar med genomsnittslön att förlora 1.260 kronor på en veckas sjukdom.

**Medlem i facket
står aldrig ensam**